

VO Oordeel 2025

**Verlag van het verantwoordingsorgaan
over het jaar 2025**

Stichting Pensioenfonds voor de Architectenbureaus

Status: Definitief, 19 juni 2026

1. Inleiding

Conform artikel 14 van de statuten van het Pensioenfonds voor de Architectenbureaus is sinds 1 juli 2014 het verantwoordingsorgaan ingesteld in de plaats van de deelnemersraad. Het verantwoordingsorgaan heeft daarbij extra taken en bevoegdheden gekregen.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het gevoerde beleid en over de beleidskeuzes voor de toekomst. Dit doet het verantwoordingsorgaan onder andere aan de hand van de kwartaalrapportages, het jaarverslag, de vastgelegde beleidskeuzes en de bevindingen van de raad van toezicht. Het verantwoordingsorgaan stelt vast in hoeverre het bestuur bij de besluitvorming op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met de belangen van alle belanghebbenden bij het fonds.

Het verantwoordingsorgaan bestond tot eind 2025 uit de dames E. Borgert (voorzitter), D. Verweij en W. Vester en de heren M. Kuijt, H. Oonk (vice-voorzitter) en J. Kirchert. De vacature die door het vertrek in 2024 van de heer Vink was ontstaan is in april 2025 opgevuld door laatstgenoemde. Per 1 november 2025 is mevrouw D. Verweij gewisseld van werknemersvertegenwoordiger naar werkgeversvertegenwoordiger, waarbij zij per 1 januari 2026 als vervangster van mevrouw E. Borgert is gaan functioneren. Door haar vertrek als werknemersvertegenwoordiger is hier een vacature ontstaan die per 1 januari 2026 zal worden ingevuld door mevrouw A. Romijn. Per 1 juli 2026 zal er een nieuwe werkgeversvacature ontstaan door het aftreden van mevrouw W. Vester. Het verantwoordingsorgaan vertrouwt erop dat de BNA deze vacature in de loop van 2026 tijdig en door een kwalitatief goed toegeruste vertegenwoordiger zal weten in te vullen.

Het verantwoordingsorgaan heeft de werkzaamheden verricht op basis van het reglement verantwoordingsorgaan, waarin de taken en bevoegdheden met wettelijke en aanvullende adviestaken staan vermeld. In de loop van 2025 heeft het verantwoordingsorgaan een voorstel gedaan voor wijziging van dit reglement met betrekking tot de doorlooptijd van een adviesaanvraag bij additionele informatie tijdens het adviestraject. Bij de invulling van de taken zijn het jaarplan 2025 en de informatie ontvangen van het bestuur (o.a. adviesaanvragen) en de raad van toezicht mede uitgangspunt geweest.

Het verantwoordingsorgaan heeft in 2025 vijftien keer vergaderd, waarvan drie keer met het bestuur en drie keer met de raad van toezicht. Evenals in voorgaande jaren zijn er twee studiedagen geweest, samen met het bestuur, raad van toezicht en leden van het bestuursbureau. In mei 2025 werd de jaarwerkvergadering over 2024 gehouden met alle externe partijen waaronder de accountant en de actuaris. Daarnaast zijn er samen met de raad van toezicht en de externe adviseur vanuit Deloitte vele extra kennis- en meeneemsessies georganiseerd met name voorafgaand aan de twee belangrijke adviezen over het invaren naar de nieuwe pensioenregeling en het Wettelijk Communicatieplan (WCP). Het merendeel van deze kennis- en informatiesessies heeft digitaal plaatsgevonden.

2. Oordeel

Het verantwoordingsorgaan heeft een positief oordeel over het handelen van het bestuur, over het gevoerde beleid en over de beleidskeuzes voor de toekomst. Daarbij is zij van mening dat het bestuur bij haar besluitvorming op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met alle belanghebbenden van het fonds. In aanvulling op dit oordeel zijn de constatering en aanbevelingen meer themagewijs vermeld in het volgende hoofdstuk.

3. Constateringen en aanbevelingen

3.1 Financieel

Het verantwoordingsorgaan heeft de jaarrekening op hoofdlijnen beoordeeld en het oordeel mede gebaseerd op de rapportage van de externe accountant (PWC) en de certificerend actuaaris (Milliman), die beiden hebben aangegeven akkoord te zijn met de jaarrekening 2025.

3.2 Opvolging aanbevelingen en adviezen 2024

Het verantwoordingsorgaan constateert dat een groot deel van de gedane aanbevelingen in het rapport over 2024 door het bestuur is opgevolgd.

3.3 Adviesaanvragen

Over 2025 heeft het verantwoordingsorgaan acht adviezen gegeven. Dit betrof de volgende onderwerpen:

Nr.	Onderwerp	Periode	Aard advies
1.	<i>Advies Wettelijk Communicatie Plan (WCP)</i>	Mrt. 2025	Positief
2.	<i>Advies Collectieve Waardeoverdracht (Invaren) per 1 januari 2027 (Wtp)</i>	Mrt. 2025	Positief
3.	<i>Advies gelijke verhogingen gepensioneerden Juli 2025</i>	Juli 2025	Negatief
4.	<i>Advies CWO van ANW- en AOP-uitkeringen naar elipseLife (verzekeraar)</i>	Juli 2025	Positief
5.	<i>Advies (ongevraagd) m.b.t. aanpassing van het VO-reglement</i>	Nov. 2025	Positief
6.	<i>Advies inzake de verhoging van de beloning van de Klachtencommissie</i>	Nov. 2025	Positief
7.	<i>Advies over de pensioenpremie voor 2026</i>	Nov. 2025	Positief
8.	<i>Advies over de toeslag per 1 januari 2026</i>	Nov. 2025	Positief

Het verantwoordingsorgaan is verheugd, dat het bestuur naar aanleiding van het negatieve advies van het verantwoordingsorgaan ten aanzien van 'gelijke verhogingen gepensioneerden' haar oorspronkelijke besluit van leeftijdsafhankelijke verhogingen heeft doorgezet.

Wet toekomst pensioenen (Wtp)

In met name het begin van 2025 hebben de voorbereidingen voor de transitie naar de Wtp per 1 januari 2027 centraal gestaan. Daar is veel tijd en aandacht aan besteed door alle geledingen, commissies en de uitbestedingspartijen.

Voor de verzwaarde adviezen over het Wettelijk Communicatie Plan (WCP) en de Collectieve Waardeoverdracht (Invaren) per 1 januari 2027 heeft het verantwoordingsorgaan gebruik gemaakt van een eigen opgesteld normenkader (vastgesteld d.d. 13 september 2024), waaraan onze adviezen gespiegeld zijn en waarbij een uitgebreide toetsing aan de diverse normen heeft plaatsgevonden. Verder zijn in beide adviezen een aantal aandachtspunten/overwegingen richting het bestuur opgenomen, die we bij deze nogmaals onder de aandacht willen brengen en waarvan we hopen dat deze ter harte genomen zullen worden.

Ook na deze door het verantwoordingsorgaan gegeven adviezen zijn de stukken verder geoptimaliseerd door het bestuur, wat uiteindelijk tot de definitieve aanlevering bij De Nederlandsche Bank (DNB) heeft geleid, eind oktober 2025. In de tussentijd heeft het bestuur, door middel van meeneemsessies, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht na iedere bestuursvergadering op de hoogte gehouden van de verdere Wtp-ontwikkelingen bij de uitbestedingspartijen, DNB en AFM en zal dat in 2026 een vervolg krijgen.

Dit omvangrijke traject heeft tot een hogere werkdruk en tijdsbesteding geleid voor het verantwoordingsorgaan, waardoor het bestuur ook voor 2025 een additionele vergoeding aan het verantwoordingsorgaan heeft toegekend.

3.4 Verantwoording door raad van toezicht

De raad van toezicht heeft op 4 maart 2026 mondeling en schriftelijk verantwoording over 2025 afgelegd aan het verantwoordingsorgaan en, na de verwerking van de door het verantwoordingsorgaan gemaakte opmerkingen, is het rapport van bevindingen door het verantwoordingsorgaan ontvangen.

3.5 Verantwoording door het bestuur

Op een aantal hoofdthema's wordt het beleid van het bestuur door het verantwoordingsorgaan beoordeeld, waarbij door de formulering van een normen- en beoordelingskader aan de hand van de constatering tot een oordeel en aanbevelingen wordt gekomen. Hierbij zijn, zoals in de inleiding al genoemd, alle notulen van de in de loop van het jaar gehouden vergaderingen, de kwartaalrapportages van het bestuur, de Wtp-kwartaalrapportages, het rapport van bevindingen van de raad van toezicht en het jaarverslag 2025 van het bestuur, de informatiebronnen waarop het verantwoordingsorgaan zijn oordeel baseert. Het verantwoordingsorgaan dankt het bestuur voor de transparante communicatie en het vertrouwen.

3.5.1 Governance en Toekomst

Normenkader

De governance van het fonds moet voldoen aan de eisen gesteld in de Wet versterking bestuur pensioenfonds (Wvbp) en in de Code Pensioenfonds. Het bestuur dient uitstekend gekwalificeerd te zijn, voldoende divers, stabiel, pro-actief en in control. Een goede governancestructuur en voldoende countervailing power is van belang voor een verantwoorde en efficiënte bedrijfsvoering.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft een heldere en realistische visie op de toekomst, alsmede op de ontwikkeling van de branche. Men handelt transparant en doortastend om ook naar de toekomst een betaalbare, duurzame en stabiele regeling te houden met uitlegbare risico's.

Constateringen

Deze paragraaf geeft een korte terugblik op de governance van het fonds. We hebben gekeken naar het bestuur, de raad

van toezicht en het verantwoordingsorgaan. Ook benoemen we een selectie van nu bekende en verwachte aandachtspunten voor de toekomst.

Bestuur

Het Pensioenfonds voor de Architectenbureaus is georganiseerd in een paritair bestuursmodel met een bestuur van 8 leden, waarvan 2 onafhankelijke leden. De bestuursleden zijn actief, betrokken en gaan respectvol met elkaar om. Binnen het bestuur is een taakverdeling in 4 verschillende permanente commissies gemaakt:

- Risicocommissie (RC);
- Beleggingsadviescommissie (BAC);
- Communicatiecommissie (CC);
- Pensioencommissie (PC).

Daarnaast is er een separate werkgroep Jaarwerk.

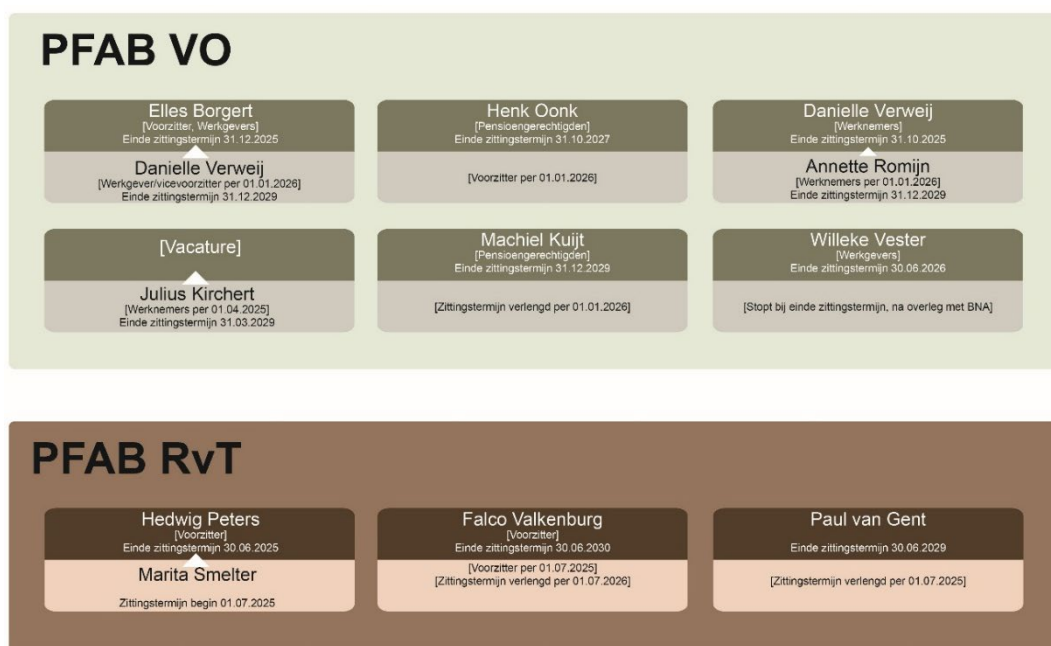
Het dagelijks bestuur staat het bestuur terzijde en neemt, binnen het geformuleerde beleid en het verleende mandaat, de dagelijkse beslissingen. Daarnaast adviseert het dagelijks bestuur het bestuur en monitort het de voortgang.

Voorts zijn er belangrijke functies in het bestuur, zoals de IT- en ESG-portefeuillehouders, die gezien de focus van het fonds en met het oog op toekomstige ontwikkelingen van groot belang zijn.

Successieplanning van leden in het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht

In de loop van 2025 heeft een aantal wisselingen plaatsgevonden, zoals zichtbaar in het diagram hieronder. Het diagram geeft per orgaan op overzichtelijke wijze de mutaties weer. Ook voor 2026 staat er nog een aantal wijzigingen gepland.

Verder is mevrouw S. Overdevest, per 1 november 2025, namens NCIP als nieuwe vertrouwenspersoon begonnen. Met laatstgenoemde hebben wij, tijdens de op 12 november 2025 gehouden studiedag, een sessie gehad ter introductie en kennismaking.

Risicobeheersing

Om de risico's beter in beeld te brengen en erop te kunnen reageren, is in het derde kwartaal van 2025 door het bestuur - met input van de risicocommissie- een PESTEL-model (zonder prioriteringsniveau) opgesteld. Dit model is integraal opgenomen in de werkrouines en wordt ieder kwartaal geactualiseerd. PESTEL staat voor Politiek, Economisch, Sociaal, Technologisch, Ecologisch (Milieu) en Legal (Juridisch).

Zelfevaluatie

Het verantwoordingsorgaan heeft een zelfevaluatie uitgevoerd. Hieruit zijn concrete aandachtspunten naar voren gekomen, die in 2026 worden opgepakt.

Toekomst

In aanloop naar de transitie in het kader van de Wtp, heeft het bestuur in toenemende mate aandacht besteed aan het TOM-model (Target Operating Model). Vanaf het tweede kwartaal van 2025 heeft het bestuur hier nadrukkelijk meer focus op gelegd. Tot op heden zijn er echter nog weinig tot geen concrete uitwerkingen gedeeld met het verantwoordingsorgaan, maar wel een aantal speerpunten:

- De bestuurssamenstelling en commissie-indeling op korte en lange termijn (successietabel);
- Het scenario van het vervallen van de verplichtstelling;
- Situatie na invaren.

De verplichtstelling tot deelname aan het pensioenfonds is op dit moment onverkort van toepassing en vormt daarmee een belangrijke pijler onder de stabiliteit en solidariteit van het fonds. Tegelijkertijd kan niet worden uitgesloten dat deze situatie in de toekomst wijzigt, hetgeen substantiële impact kan hebben op de positie en inrichting van het fonds. Dit vraagt om blijvende alertheid en zorgvuldige strategische afwegingen, waarbij steeds de juiste balans wordt gezocht tussen tijdig anticiperen op mogelijke ontwikkelingen en het vermijden van voorbarige of onnodige maatregelen.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan constateert dat het bestuur in 2025 voldeed aan de Wet versterking bestuur pensioenfonds (Wvbp). Er is sprake van voldoende countervailing power in het bestuur.

De transitie naar de Wtp heeft in 2025 veel tijd en aandacht van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht gevraagd. Desondanks heeft het bestuur strategische sessies georganiseerd om ook de toekomst van het fonds na de transitie te verkennen. Daarbij is gekeken naar de gewenste profielen binnen het bestuur. Ook in het licht van de Wtp en omdat de werknemersvoorzitter per 1 september 2026 het einde van zijn derde zittingstermijn bereikt en het fonds zal verlaten.

Aanbevelingen

De aanbevelingen uit het oordeel van 2024, waaronder extra aandacht voor de portefeuillehouder ESG en het mogelijke vervallen van de verplichtstelling, zijn door het bestuur grotendeels opgevolgd. Over het laatste onderwerp is in de verslagperiode gesproken, vooral in de vorm van het verkennen van verschillende scenario's en 'wat-als'-vragen op hoofdlijnen.

Wij bevelen aan om in de verdere uitwerking van het TOM-model expliciet de toekomstige organisatie-inrichting, profielen en competenties mee te nemen, in lijn met de strategische koers en de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Juist in deze drukke fase van de Wtp-transitie is het belangrijk dit tijdig en structureel op te pakken, zodat de organisatie wendbaar en toekomstbestendig blijft ingericht.

Het is belangrijk om, ondanks de focus op de implementatie van de Wtp, relevante ontwikkelingen, strategische opties en aandachtspunten structureel te monitoren en vast te leggen. Dit voorkomt dat bij een herijking opnieuw vanaf de basis moet worden gestart én beperkt het risico van een te grote 'copy-paste'-benadering van eerdere plannen zonder hernieuwde inhoudelijke afweging. Zo wordt de wendbaarheid en toekomstbestendigheid van de organisatie versterkt.

3.5.2 Premiebeleid en Toeslag

Normenkader

Bij de vaststelling van de premie moet het fonds de belangen van alle deelnemers evenwichtig afwegen (meetbaar en begrijpelijk) en moet rekening worden gehouden met de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten. De premie wordt vastgesteld door de sociale partners binnen de hiervoor geldende en aangegeven bandbreedte.

Het fonds streeft ernaar om de opgebouwde rechten en uitkeringen van de actieve deelnemers, de gewezen deelnemers en gepensioneerden, waardevast te houden, door middel van een jaarlijkse voorwaardelijke indexatie op basis van de prijsontwikkeling in de periode van 30 september tot en met 1 oktober van het voorgaande jaar.

Constateringen

Het bestuur heeft op 31 oktober 2025 twee adviesaanvragen aan het verantwoordingsorgaan gestuurd met betrekking tot de samenstelling van de feitelijke premie inclusief de hoogte van de premiecomponenten in 2026 en de toeslag voor 2026. Op 31 oktober en 5 november 2025 zijn deze adviesaanvragen mondeling toegelicht aan het verantwoordingsorgaan door het dagelijks bestuur.

Premie

Sociale partners hebben in de CAO aangegeven binnen de ruimte van de BUO, met ingang van 1 januari 2026, de feitelijke premie gelijk te stellen aan de toetspremie. De toetspremie op basis van het fiscaal maximale opbouwpercentage dat geldt voor een middelloonregeling met een pensioen-richtleeftijd van 67 jaar (1,738%) bedraagt voor 2026 22,8% van de pensioengrondslag. Er is voor 2026 dus ruimte om de pensioenpremie van 24,5% te verlagen naar 22,8%, waarbij het geambieerde opbouwpercentage van 1,738% volledig nagekomen kan worden.

Voor het bepalen van de premie en het opbouwpercentage voor 2026 is de stand per 30 september 2025 bepalend. Per 30 september 2025 was de premiedekkingsgraad 119% op basis van de voorgestelde premie en het opbouwpercentage voor 2026. Door de verlaging van de feitelijke premie in 2026, van 24,5% naar 22,8%, daalt de premiedekkingsgraad. Ondanks deze daling van de premie stijgt de premiedekkingsgraad ten opzichte van het niveau 2025 en is deze boven de 100%.

Een lagere premie is in het belang van werkgevers en actieve deelnemers. Na de premieverlaging is de feitelijke premie nog steeds voldoende om de nieuwe aanwas van aanspraken te financieren en een bijdrage te doen aan de buffervorming binnen het fonds. Geen van de stakeholders ondervindt nadeel van de nieuwe premie waardoor het verantwoordingsorgaan de nieuwe premie als evenwichtig beschouwt.

Op 5 november 2025 heeft het verantwoordingsorgaan het bestuur positief geadviseerd over de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten voor 2026.

Toeslag

Het bestuur heeft op 29 oktober 2025 het voorgenomen besluit genomen om gebruik te maken van de Algemene Maatregel van Bestuur en om op basis van deze regels per 1 januari 2026 in afwijking van het reguliere toeslagbeleid alle pensioenaanspraken en ingegane pensioenrechten per 1 januari 2026 te verhogen met een toeslag van 3,27%. Dit betreft de volledige toeslag.

Op basis van het reguliere toeslagbeleid van het fonds zou op 1 januari 2026 68,0% van de toeslagnorm toegekend kunnen worden, die daarmee 2,22% zou zijn.

Op 31 december 2025 is de collectieve waardeoverdracht van PFAB naar elipsLife gerealiseerd voor de deelnemers met een ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP) en een ingegaan Anw-hiaatpensioen. Het toeslagbesluit 2026 van het fonds is voor deze deelnemers niet meer van toepassing; dit valt nu onder de afspraken met elipsLife.

De dekingsgraad was, ten tijde van het bepalen van de toeslagverlening 2026, van dermate niveau dat de beoogde invaardekingsgraad en de realisatie van de transitiedoelstelling na toeslagverlening niet onder druk zouden komen te staan.

Het verantwoordingsorgaan heeft op 5 november 2025 positief geadviseerd over de toeslagverlening per 1 januari 2026.

Oordeel

Het verantwoordingsorgaan concludeert dat bij de premievaststelling voor 2026 voldoende rekening is gehouden met zowel de gehanteerde kostencomponenten als met een evenwichtige belangenafweging. De door een delegatie van het bestuur aanvullend verzorgde mondelinge toelichting, is door het verantwoordingsorgaan als positief, maar ook noodzakelijk, ervaren. Het verantwoordingsorgaan spreekt haar waardering uit voor het opnemen van een duidelijke evenwichtige belangenafweging in de adviesaanvraag, evenals voor het verantwoorde besluit om gebruik te maken van de Algemene Maatregel van Bestuur, zoals aanbevolen in het VO-jaarooordeel over 2024.

Het bestuur heeft goed onderbouwd waarom de toeslagverlening plaatsvindt vanuit het belang van deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden en pensioengerechtigden.

Met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel per januari 2027 is de premie niet meer adviesplichtig voor het verantwoordingsorgaan. In het nieuwe pensioenstelsel stellen sociale partners de premie, die jaarlijks zou kunnen wijzigen, vast.

Aanbevelingen

Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur aan tijdig met de verschillende stakeholders in overleg te treden en/of hen te informeren over zowel de vaststelling van de premie 2027 als de toeslagverlening voor het einde van het jaar 2026.

Het bestuur zal in de loop van 2026 beoordelen of zij nog voor het einde van het jaar een toeslag zal toekennen. In het nieuwe pensioenstelsel is er geen sprake meer van een toeslag. Mocht het bestuur besluiten nog een toeslag toe te kennen voor het einde van het jaar dan ziet het verantwoordingsorgaan de adviesaanvraag graag tijdig tegemoet.

In het nieuwe pensioenstelsel wordt de traditionele toeslagregeling vervangen door een stelsel waarin de pensioenen directer meebewegen met de behaalde rendementen op de financiële markten aan de hand van de lifecycle per leeftijdscohort. Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur aan om de rendementen de komende jaren goed te monitoren zodat de behaalde rendementen ten minste voldoende zijn om de inflatie bij te houden.

3.5.3 Beleggingsbeleid en Vermogensbeheer

Normenkader

Het beleggingsbeleid wordt jaarlijks vastgesteld en moet passend zijn bij de lange termijn ambitie van het fonds, binnen de kaders van beleidsmogelijkheden en afgestemd op alle groepen belanghebbenden. Dit beleid is voldoende evenwichtig wat betreft de afweging van belangen, is onderbouwd en transparant.

Het ESG-beleid moet afgestemd zijn op alle groepen belanghebbenden. Het bestuur betreft belanghebbenden bij keuzes in het ESG-beleid en toetst of er draagvlak is voor deze keuzes.

Het vermogensbeheer dient met het beleggingsbeleid in overeenstemming te zijn.

Constateringen

Ook in 2025 zijn het beleggingsbeleid en de beleggingsportefeuille getoetst aan een aantal richtinggevende principes (investment beliefs). Dit heeft geleid tot de conclusie dat het beleid overeenkomstig de investment beliefs is uitgevoerd.

De investment beliefs zijn vastgelegd in een separaat document “investment beliefs” waarbij per uitgangspunt, naast een toelichting, ook de impact op de implementatie is weergegeven. De investment beliefs zijn in 2025 niet aangepast. Een aantal investment beliefs (1, 2 en 6) moet worden aangepast, voordat wordt overgegaan naar het nieuwe pensioenstelsel, omdat in het nieuwe pensioenstelsel geen sprake meer is van verplichtingen en een dekkingsgraad.

In het beleggingsbeleid wordt rekening gehouden met milieu-, sociale- en governance-factoren. In de aandelen- of obligatieportefeuilles, worden naast risico en rendement, ondernemingen systematisch op duurzaamheid en verantwoord ondernemen beoordeeld. In 2025 is opnieuw de dialoog aangegaan met ondernemingen waarin wordt belegd om gedragsverandering te bewerkstelligen aangaande deze factoren (engagement). Hierbij worden ook beleggingen uitgesloten die niet aan de eisen voldoen en beleggingen die specifiek op deze factoren gericht zijn worden aangehouden.

Begin 2025 is er een ESG-risico analyse uitgevoerd op milieu-, sociale-, governance- en klimaat-factoren, aangaande materiële ESG-risico's. Waarbij er per risicoscenario de kans, impact en het risico worden weergegeven met bijbehorende beheersmaatregelen. Daarnaast ontvangt het fonds ieder half jaar een ESG-risicorapportage van de vermogensbeheerder. Deze documenten ondersteunen bij het integreren van ESG-risico's in het risicomanagement.

De meerderheid van de deelnemers heeft aangegeven voorstander te zijn van impact beleggen, waarbij de voorkeuren verbandhouden met de sector (woningen en privaat vastgoed) en het doel 'groen' of 'sociaal' is. Impact beleggen doet het fonds door te investeren in projecten die naast een financieel rendement ook een tastbare impact hebben op de maatschappij of het milieu, binnen een aanvaardbaar risico en tegen acceptabele kosten. In 2025 is onderzoek gedaan naar vastgoed, social bonds en green bonds, hoe door middel van de respectievelijke strategieën impact kan worden bereikt op de voor het fonds gedefinieerde aandachtsgebieden. Als er met impact kan worden belegd en dit niet ten koste gaat van iets anders, heeft het altijd de voorkeur om maximaal met impact te beleggen. Bij alle beleggingskeuzes die het fonds maakt zal de impact worden meegenomen. In 2026 zal gestart worden met de praktische implementatie van de bevindingen inzake impact beleggen.

Vanuit het ESG-beleid zijn de volgende aandachtsgebieden benoemd, die onderdeel zijn van het strategische beleggingsbeleid: klimaatverandering, biodiversiteit en de gebouwde omgeving.

Voor het beperken van klimaatverandering beoogt het fonds op de aandelen en obligatieportefeuille een initiële CO₂-reductie van 30%, gevolgd door 7% reductie op jaarbasis, t.a.v. de benchmark, met als oogmerk om in 2050 op net-zero CO₂-uitstoot uit te komen.

Door de wereldwijde afname van biodiversiteit komen ecosystemen en ecosysteemdiensten steeds meer onder druk te staan. Dit creëert verschillende risico's voor bedrijven die hiervan afhankelijk zijn en indirecte risico's voor beleggers die investeren in bedrijven die deze afhankelijkheden te weinig in overweging nemen. Het fonds erkent het toenemende belang van biodiversiteit. Er zal daarom in 2026 verder gekeken worden naar mogelijke beleidsontwikkeling voor dit aandachtsgebied. In 2025 is de beleggingscategorie Timber (Bosbouw) door het fonds onderzocht. Dit is een beleggingscategorie die aantrekkelijk kan zijn vanuit beleggingsperspectief (rendement, reëel, diversificatie) alsook vanuit impact perspectief (koppeling met thema's klimaatverandering, biodiversiteit en lokale bevolking). Timber werd als niet passend beoordeeld voor het fonds wegens de hoge governance-belasting, de illiquiditeit en de hoge kosten die gepaard gaan met deze categorie.

Het fonds besteedt het beheer van de hypotheek- en vastgoedportefeuille uitsluitend uit aan vermogensbeheerders die aan strenge duurzaamheidseisen voldoen (zoals het afgeven van een net-zero commitment, het hebben van een ESG-beleid met bijbehorende rapportages en het ondertekenen van UN Principles for Responsible Investment (PRI). Daarnaast dienen de vastgoedportefeuilles ook zelf ecologische en sociale kenmerken te promoten.

In 2025 is de huidige allocatie naar Zorgvastgoed in de portefeuille verhoogd met € 58 miljoen. Via het zorgvastgoedfonds investeert het fonds in verschillende soorten objecten met zorgfunctie. Zo wordt er geïnvesteerd in middeldure levensloopbestendige woningen, particuliere woonzorg, gebouwen voor intensieve zorg (zoals verpleeghuizen) en eerste- en tweedelijns gezondheidscentra (zoals huisartsen- en fysiotherapiepraktijken en ziekenhuizen of klinieken).

Het beleggingsbeleid is in 2025 gecontinueerd conform het reeds vigerende strategische beleid. Passief beleggen is het uitgangspunt, tenzij passief beheer niet haalbaar is. Het strategische beleggingsbeleid blijft daarmee als volgt: een weging van 55% naar vastrentende waarden en 45% naar zakelijke waarden.

In juni 2025 heeft het bestuur besloten om de invaardeckingsgraad verder te beschermen door middel van het aankopen van putopties op de aandelenbeleggingen. Op 26 juni 2025 zijn de opties daadwerkelijk aangekocht. Putopties beschermen tegen koersdalingen of spelen in op een neerwaartse marktbeving (speculatie). De putopties bieden bescherming tegen daling van aandelenkoersen voor een eenmalige vaste premie. De beleggingsportefeuille blijft hierbij intact. Putopties kunnen het fonds bescherming bieden wanneer de aandelenbeleggingen meer dalen dan de afgesproken uitoefenprijs. Een onzekerheid is dat de dekkingsgraad nog steeds kan dalen door dalingen van de overige beleggingen in de returnportefeuille. Denk daarbij aan vastgoed, high yield, cat bonds en EMD.

In 2025 zijn de vermogensbeheerkosten gestegen met € 0,7 miljoen. Van € 13,6 naar € 14,3 miljoen. De stijging van deze kosten wordt met name veroorzaakt door de stijging van het vermogen, waardoor de variabele kosten zijn gestegen. Het totaal aan transactiekosten en aan- en verkoopkosten nam af van € 1,7 miljoen in 2024 tot € 1,1 miljoen in 2025.

Het gemiddeld beheerd vermogen, is gestegen van € 4.819 naar € 4.914 miljoen. Bij alle beleggingskeuzes maakt het kostenaspect onderdeel uit van de besluitvorming.

Het vermogen van het fonds per ultimo december 2025 bleef gelijk aan het vermogen per eind 2024: circa € 5 miljard. De totale vermogensbeheerkosten bedroegen per actieve deelnemer of pensioengerechtigde € 587,- per jaar (2024: € 567,-). De vermogensbeheerkosten per deelnemer in 2024 zijn lager dan die van vergelijkbare pensioenfondsen. Van de vergelijkbare fondsen heeft 28% lagere en 72% hogere kosten. De verwachting is dat dit voor 2025 ook zo zal zijn.

De totale beleggingsportefeuille behaalde een rendement van -1.5%. Dit werd gedreven door een rendement van 11,7% in de returnportefeuille en een rendement van -15,6% in de matchportefeuille. De oorzaak hiervan is dat door de gestegen rente een negatief rendement is behaald op vastrentende waarden. Er is wel een positief rendement behaald op zakelijke waarden. Uitgezonderd 'euro staatsobligaties kernlanden', behaalden afgelopen jaar nagenoeg alle publiek verhandelde beleggingscategorieën een positief rendement.

De beleidsdekkingsgraad steeg per saldo in 2025 van 123,0% naar 131,0%. De actuele dekkingsgraad steeg van 122,9% naar 137,0%. Ondanks de nodige volatiliteit bleven de beurzen stabiel, maar steeg de marktrente. Per saldo leidde dit tot een verbeterde dekkingsgraad. De onzekerheid op de financiële markten blijft aanhouden. Desondanks laten de financiële markten nog steeds positieve rendementen zien. De oplopende rente, in combinatie met een stabiele tot licht positieve ontwikkeling voor de aandelenmarkten, heeft ervoor gezorgd dat de dekkingsgraad verder is opgelopen.

Evenals in 2024 is er voor het jaar 2025 besloten geen gebruik te maken van het transitie-FTK, omdat dit niet in lijn is met de doelstellingen uit het evenwichtigheidskader, namelijk het minimaliseren van de kans op een vermogenstekort en zekerheid over de nominale aanspraken. Er is daarom ook geen overbruggingsplan opgesteld.

Oordeel

Het beleggingsproces is uitgevoerd conform het beleggingsbeleid en de beleggingsbeginselen, zoals vastgesteld in het Beleggingsplan en de Beleggingsrichtlijnen van het fonds.

Verantwoord beleggen in combinatie met impact beleggen is een onderwerp dat belangrijk wordt gevonden door de deelnemers. Begin 2025 is er een ESG-risico analyse uitgevoerd op milieu-, sociale-, governance- en klimaat-factoren, aangaande materiële ESG-risico's. Als er met impact kan worden belegd en dit niet ten koste gaat van iets anders, heeft het altijd de voorkeur om maximaal met impact te beleggen.

Aanbevelingen

Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur aan tot aan de invaardatum aandacht te blijven besteden aan de gevolgen van de Wtp op het vermogensbeheer. Er wordt een groot effect verwacht van het afbouwen van de renteafdekking, eind 2026/begin 2027, wanneer alle fondsen die begin 2027 overgaan naar het nieuwe pensioenstelsel dit tegelijk doen. Aan de afbouw van het afdekken van het nominale renterisico naar 55,8% conform de huidige strategie zijn veel risico's verbonden. Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur dan ook aan om in 2026 goed te monitoren wat andere fondsen doen en de huidige renteafdekking in de loop van 2026 nogmaals te bekijken.

Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur aan om tot aan de transitiedatum verantwoord te blijven kijken naar het toepassen van het transitie-FTK en hier een weloverwogen en goed onderbouwde beslissing in te nemen.

Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur aan een goede balans te vinden tussen ESG-doelstellingen en het rendement van de portefeuille, waarbij ESG-ambities en financieel resultaat elkaar versterken.

Dat in het afgelopen jaar veel aandacht moest worden gegeven aan Wtp-gerelateerde onderwerpen is evident. Voor de langere termijn is het echter van groot belang dat de aandacht voor ESG niet verslapt. Het verantwoordingsorgaan spreekt dan ook de hoop uit, dat door de focus op, voor de doelgroep aansprekende duurzaamheidsthema's, ook in de nabije toekomst, regelmatig bij de deelnemers getoetst zal worden of er draagvlak is voor de gemaakte keuzes. Waarbij de ESG-risicobereidheid van de deelnemers meer geconcretiseerd kan worden. Het verantwoordingsorgaan kijkt er naar uit dat er in 2026 gestart wordt met de praktische implementatie van de bevindingen inzake impact beleggen, met als specifiek aandachtspunt impact oplossingen in liquide obligaties en mogelijke beleidsontwikkeling voor biodiversiteit.

Het bestuur heeft geconcludeerd dat green en social bonds goed aansluiten bij de voorkeuren vanuit het fonds. Daar staat tegenover dat de (maatschappelijke) aandacht voor ESG enigszins lijkt af te nemen. Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur dan ook aan om de ESG-aandachtsgebieden waar wij als fonds voor staan, juist nu te communiceren met de deelnemers.

Gezien de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel per 2027, beveelt het verantwoordingsorgaan het bestuur aan de investment beliefs aan te passen, zodat deze goed aansluiten op het nieuwe pensioenstelsel.

In het nieuwe pensioenstelsel wordt het pensioenvermogen afgerekend op rendement, kosten en risico. Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur dan ook aan om de kosten onder controle te houden en de risico's per leeftijdscohort te beheersen omdat deze zaken in het nieuwe pensioenstelsel veel inzichtelijker zijn voor de deelnemer.

De onzekerheid op de financiële markten blijft aanhouden, het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur dan ook aan om dit nauwlettend in de gaten te houden, en indien nodig in te grijpen, zeker nu we aan de vooravond staan van de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel.

3.5.4 Uitbesteding & IT (DORA)

Normenkader

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het uitbestedingsbeleid en de werkzaamheden die uitbesteed worden. Het uitbesteden van werkzaamheden dient meetbaar te zijn en te geschieden tegen aanvaardbare kosten en goede kwaliteit. Het bestuur ziet toe op een foutloze uitvoering en blijft te allen tijde 'in control'.

Het fonds dient een actueel IT-beleid te hebben, dat toeziet op een adequate informatieomgeving met goed applicatiebeheer, correcte uitvoering, cybersecurity en voldoende aandacht voor datakwaliteit.

Constateringen

Contractpartijen

Het fonds werkte in 2025 samen met externe partijen voor de uitvoering van het pensioenbeheer, het vermogensbeheer, het bestuursbureau, het fiduciair management en de custodian. Daarnaast zijn er werkzaamheden uitgevoerd door een vaste kern van externe adviseurs op het gebied van actuariaat, communicatie, accountancy, compliance, IT en cybersecurity.

De grootste uitbestedingspartijen qua kosten en/of risico zijn:

1. APG (pensioenadministratie, juridisch advies en communicatie);
2. Columbia Threadneedle Investments (vermogensbeheer, ESG en fiduciair management);
3. Sprenkels (bestuursondersteuning RAC-functie, ESG-risicomangement, strategische kalender, bestuursondersteuning communicatie, bestuursondersteuning pensioencommissie en IT-advies);
4. Ortec Finance (bestuursondersteuning vermogensbeheer en Wtp-ondersteuning werkstroom vermogensbeheer);
5. TBB (fee bestuursbureau, huisvesting- en overheadkosten);
6. CACEIS (custodian).

Gezien de toenemende werkdruk rondom de Wtp zijn ook in 2025 de evaluaties met de uitbestedingspartijen als 'nice-to-haves' benoemd. De pensioencommissie heeft in 2025 met de volgende uitbestedingspartijen evaluaties uitgevoerd:

1. Ortec Finance;
2. Columbia Threadneedle Investments;
3. Columbia Threadneedle Investments t.b.v. ESG-dienstverlening.

De evaluaties van APG, CACEIS en Sprenkels hebben niet plaatsgevonden. Wel vinden er geregeld gesprekken plaats over de voortgang en de kwaliteit. De evaluatie van TBB vindt niet op reguliere basis plaats.

Ook in 2025 is Deloitte ingeschakeld als extern adviseur Wtp voor het verantwoordingsorgaan en (in mindere mate) de raad van toezicht, ter ondersteuning voor de adviesaanvragen Wtp.

In het kader van complexiteitsreductie is er een collectieve waardeoverdracht geweest op 31 december 2025 van de ingegane arbeidsongeschiktheidspensioenen en ANW-hiaatpensioenen naar elipsLife.

Uitvoering pensioenbeheer

Er wordt hard gewerkt aan de “operationele readiness” met betrekking tot de pensioencontracten binnen de Wtp. De integere en beheerste dienstverlening staat onder druk omdat de reguliere dienstverlening ongewijzigd doorloopt. Het bestuur monitort dit nauwlettend.

Het fonds hecht grote waarde aan een rechtmatige, behoorlijke, veilige, transparante en kwalitatief hoogwaardige verwerking van persoonsgegevens en daarmee bescherming van degenen van wie het fonds persoonsgegevens verwerkt. Daarbij stelt het fonds ten doel de privacywet- en -regelgeving aantoonbaar na te leven conform de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), alsook de daarvan voor de pensioensector afgeleide Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen 2023 van de Pensioenfederatie.

Het fonds kan verklaren dat deze Gedragslijn in het verslagjaar is nageleefd. De gegevensverwerkingen in het kader van de uitvoering van de pensioenregeling zijn uitbesteed aan APG. De naleving van de AVG en de Gedragslijn wordt periodiek gemonitord aan de hand van rapportages van de functionaris gegevensbescherming. APG heeft dit inzichtelijk gemaakt en gevisualiseerd in een overzicht, waarmee het bestuur zicht houdt op de naleving van bestaande beheersmaatregelen en de implementatie van de aanvullende beheersmaatregelen. In het verslagjaar hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan die aanleiding gaven tot extra aanvullende maatregelen.

DORA

Eind 2024 is het Uitbestedingsbeleid conform DORA (Digital Operational Resilience Act) door het bestuur aangepast en vastgesteld. DORA bevat relevante regelgeving die betrekking heeft op de precontractuele- en de contractuele fase van de uitbestedingscyclus voor kritieke/belangrijke en niet-belangrijke ICT-functies.

Vanaf 17 januari 2025 moest het fonds voldoen aan de DORA-wetgeving. De fondsdocumenten die worden geraakt door DORA, waaronder het IT-beleid en het uitbestedingsbeleid, zijn door het bestuur aangepast en vastgesteld. Daarmee heeft het fonds gedaan wat zij zelf in de hand had om te voldoen aan de DORA-vereisten. Met de uitbestedingspartijen is intensief overleg geweest om ervoor te zorgen dat ook zij voldoen aan de DORA-vereisten.

APG heeft een crisisoefening georganiseerd met enkele pensioenfondsklanten. De uitkomsten zijn gedeeld met de fondsen die niet hebben geparticipeerd.

Het fonds heeft voor DORA (Digital Operational Resilience Act) een gap-analyse uitgevoerd en een plan van aanpak opgesteld om de digitale weerbaarheid in te vullen. Het fonds is grotendeels op koers, maar blijft afhankelijk van uitbestedingspartners, met name APG. Het fonds volgt de ontwikkelingen rondom het DORA traject kritisch. Door niet volledig te voldoen aan DORA wet- en regelgeving loopt het fonds een compliance- en reputatierisico. Om te monitoren of op een juiste manier aan DORA wordt voldaan, vinden er verschillende informatiesessies plaats en bespreekt het fonds regelmatig de voortgangsrapportage DORA. De afspraken over opvolging van de laatste openstaande acties zijn verder geconcretiseerd.

De reguliere dienstverlening verloopt conform SLA-afspraken. Binnen de uitbestedingsketen zijn er geen partijen met een risico buiten de risicobereidheid.

Begroting

Het programma Wtp wordt uitgevoerd in de reguliere governance van het fonds. Er is geen centrale begroting voor het programma. De kosten zijn gekoppeld aan werkstromen en worden vooraf begroot.

De realisatie van de kosten verschilt op enkele posten van de jaarbegroting. Enerzijds zijn er meer deelnemers in het fonds dan begroot. Anderzijds vallen diverse kosten lager uit. De kosten van het pensioenfonds ten opzichte van de benchmark vallen lager uit.

Oordeel

Het fonds maakt veel gebruik van verschillende uitbestedingspartijen. Ook in 2025 was het bestuur volgens het verantwoordingsorgaan 'in control' en werden de werkzaamheden conform aanvaardbare kosten uitgevoerd.

Het bestuur heeft in 2025 belangrijke stappen gezet op het gebied van IT, cybersecurity, datakwaliteit en DORA-wetgeving. Ondanks alle informatie die beschikbaar is, blijft het zaak om de IT-beheersing kritisch te blijven monitoren.

Aanbevelingen

Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur, evenals vorig jaar, aan om de samenwerking met alle uitbestedingspartijen nauwlettend in de gaten te blijven houden, gezien de hoge werkdruk rondom de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Ook adviseert zij, om waar mogelijk, de evaluaties met de uitbestedingspartijen in 2026 weer op te pakken als de werkdruk rondom Wtp dit toelaat.

Er wordt gewerkt aan de implementatie van een IT-risk controle framework om de aantoonbaarheid inzake DORA structureel te verankeren. Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur aan om dit proces kritisch te blijven volgen.

3.5.5 Communicatie

Normenkader

Het fonds informeert haar deelnemers tijdig en begrijpelijk over hun pensioen. Waarbij tevens een toetsing aan de Wet pensioencommunicatie plaatsvindt.

Inzicht kunnen geven in de individuele pensioenaanspraken en de diverse keuzemogelijkheden dan wel -onmogelijkheden, in begrijpelijke, op de doelgroep toegesneden termen, heeft prioriteit.

Alle deelnemers dienen bereikt te worden op de voor hen meest doeltreffende wijze. Ook moet er handelingsperspectief geboden worden, waarbij evenwichtige belangenafweging tussen de diverse groepen eveneens een belangrijk item is.

Constateringen

In januari 2025 is de campagne 'Verantwoord met uw geld' weer live gegaan. Hierbij werden voorbeelden gegeven hoe PFAB investeert in duurzaam vastgoed. PFAB heeft in het kader van verantwoord beleggen de belegging in het Zorgvastgoedfonds van Achmea verhoogd met € 58 miljoen. Om dit te communiceren is een bericht op de website gepubliceerd en een LinkedIn-post geplaatst.

Met het eind oktober 2025 indienen van het invaardossier bij DNB kon de beoogde datum van overgang (1 januari 2027) vooralsnog gestand worden gedaan. Dit was één van de belangrijkste communicatie-thema's richting alle belanghebbenden. Begin november 2025 werd dit via de website en de social media-platforms kenbaar gemaakt.

Gebaseerd op vigerend communicatiebeleid, waarin is beschreven wat het fonds wil bereiken en waar het voor staat, werd ook het Wettelijk Communicatieplan (WCP) definitief vastgesteld. Dat kon, eind oktober 2025, gelijktijdig met het invaardossier worden ingediend bij de toezichthouder (DNB en AFM).

In de maand februari 2025 is een KTO (Klanttevredenheidsonderzoek) uitgezet onder de deelnemers. De resultaten daarvan werden later in het jaar besproken. Uit de evaluatie bleek dat ongeveer de helft van de actieven en de gewezen deelnemers een (zeer) positief beeld heeft van het fonds. Echter, het aandeel van de respondenten dat het (zeer) eens is met de stelling 'PFAB geeft mij helder inzicht in mijn pensioen', is significant gedaald bij de actieven. Ook bij gewezen deelnemers en gepensioneerden liggen de scores behoorlijk onder de target.

Verder zijn zowel de strategische doelstellingen voor de periode 2025-2028 als de doelstellingen voor het WCP behandeld en is een update omtrent keuzebegeleiding en zorgplicht aan de deelnemers verstrekt. Daarbij kwam onder meer de communicatieaanpak Collectieve Waardeoverdracht (CWO) aan de orde.

Ook in 2025 zijn nieuwsbrieven verstuurd (4 per jaar), nieuwsberichten op de website geplaatst (circa 2x per maand) en is structureel informatie gedeeld via social media-kanalen (LinkedIn). Met deze concrete communicatiemiddelen werd ook in 2025 adequate informatie verstrekt aan deelnemers en werkgevers, op een op de doelgroep afgestemd niveau. In de periode februari-juli 2024 heeft het fonds een pilot uitgevoerd voor het gebruik van Instagram. In deze periode zijn 8 posts gepromoot. De uiteindelijke opbrengst van de promotie stond niet in verhouding tot de geleverde inspanning. Dat hier geen gebruik meer van wordt gemaakt kunnen wij dan ook begrijpen.

Aangezien in 2024 één van de drie (in dat jaar geplande) fysieke bijeenkomsten, vanwege een te lage opkomst, geannuleerd moest worden, is in 2025 slechts één (fysieke) bijeenkomst georganiseerd om gepensioneerden te informeren over het nieuwe pensioenstelsel. Deze vond plaats in juni in Nieuwegein en werd door circa 80 gepensioneerden bezocht. Dat aantal betrof een significante stijging ten opzichte van het vorig jaar.

Eind november 2025 werden de deelnemers geïnformeerd over een toeslag van 3,27% per 1 januari 2026. De deelnemers konden zich (ook) in 2025, via de website, maandelijks informeren over de beleidsdekkingsgraad, een belangrijke graadmeter over de financiële gezondheid van het fonds. Voorts zijn plannen voor de campagnes 'Wat je nu laat, merk je later' en 'Waarde van pensioen' behandeld en is het communicatiejaarplan 2026 vastgesteld en het communicatiebeleidsplan 2025-2028 besproken.

Oordeel

Het fonds communiceerde in 2025 tijdig, transparant en volledig over de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel. Waarmee het fonds opvolging geeft aan thema's waar het verantwoordingsorgaan eerder de nadruk op legde: transparantie, evenwichtige belangenafweging en heldere informatievoorziening.

Wij hebben het gewaardeerd dat het verantwoordingsorgaan, bij het samenstellen van de in het kader van het KTO 2025 opgestelde vragenlijsten voor de deelnemers en de werkgevers, een eigen inbreng kreeg. Een goede kans, die wij niet onbenut hebben gelaten, om de zichtbaarheid van het verantwoordingsorgaan onder de deelnemers en de werkgevers te vergroten.

Het uitgangspunt is dat de communicatie zich richt op:

- Uitleggen wat de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel voor de deelnemers betekent;
- Informeren over de daarbij behorende planning en wat de deelnemers kunnen verwachten;
- Overbrengen van persoonlijke informatie zodra die beschikbaar is.

Vastgesteld mag worden dat het bestuur in 2025 aan dit uitgangspunt heeft voldaan.

In de communicatie met onze deelnemers speelt de vraag 'willen wij vooral uitleggen of zijn wij benieuwd wat onze deelnemers beweegt', onverminderd een voorname rol. Onder meer over die vraag mocht het verantwoordingsorgaan aan het eind van het jaar in gesprek gaan met het fonds, i.c. de communicatiecommissie. Daarbij is voorgesteld dat een delegatie van het verantwoordingsorgaan eenmaal per kwartaal aanhaakt bij een reguliere vergadering van de communicatiecommissie, teneinde een klankbordrol te kunnen vervullen. Met als belangrijkste doelstelling in gesprek te komen én te blijven met onze deelnemers en werkgevers, hetgeen kan bijdragen aan een grotere onderlinge betrokkenheid tussen belanghebbenden en het fonds.

De eerder gemaakte keuze om het aantal gepensioneerdendagen in aantal terug te brengen, heeft tot gevolg gehad dat in het afgelopen jaar nog slechts één live-bijeenkomst werd georganiseerd. Hoewel wij er begrip voor hebben, om vanuit het oogpunt van kosten-efficiëntie, een andere (digitale) invulling te geven aan dit contactmoment, menen wij dat aan de mogelijkheid die gepensioneerden wordt geboden elkaar én vertegenwoordigers van het fondsbestuur in live-bijeenkomsten te ontmoeten, een hogere waarde mag worden toegekend. Vooral omdat de interactie in de live-bijeenkomsten beter verloopt dan via de digitale sessies.

Daar staat tegenover dat de (jongere) actieven uitstekend kunnen worden geïnformeerd via de website en social media-kanalen. Inspanningen die leiden tot het (verder) vergroten van het bereik via LinkedIn kunnen dan ook rekenen op de instemming van het verantwoordingsorgaan.

Aanbevelingen

De meerderheid van de actieven, gewezen deelnemers en gepensioneerden vindt het belangrijk dat PFAB duurzaam belegt. Uit het begin 2025 gehouden Klanttevredenheidsonderzoek blijkt dat de houding ten aanzien van duurzaam en maatschappelijk verantwoord beleggen onder de respondenten in algemene zin bovendien niet significant veranderd is, gemeten naar de uitkomst van het in 2023 gehouden onderzoek. Bij actieven en gepensioneerden zien we echter een

duidelijke stijging vergeleken met 2023. Bij de overige groepen blijven de scores nog behoorlijk ver verwijderd van de target. U stelt dat er op dat punt nog veel winst is te behalen. Wij bevelen aan te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om nog meer inzicht te bieden in de specifieke bestemmingen van de pensioenbeleggingen.

De door PFAB gebruikte social media-kanalen kunnen behulpzaam zijn om blijvend aansluiting te zoeken bij de wijze waarop de deelnemers zich wensen te informeren. Om inzicht te krijgen in de populariteit van het LinkedIn-account van het fonds, zou het verantwoordingsorgaan graag beschikken over cijfers met betrekking tot het bereik ervan. En dan met name in vergelijking met voorgaande jaren.

De impact van de Wtp op onze dienstverlening zal een uitdaging zijn voor de nabije toekomst. Zal de focus onverminderd gericht blijven op de relatie met de deelnemer, de communicatie zal zeker veranderen als gevolg van diezelfde Wtp. Wij zijn benieuwd hoe het fonds zich, qua communicatie, heeft voorbereid op de aard van de vragen die deelnemers vanaf 2027 mogelijk gaan stellen. In dat kader zou overwogen kunnen worden nog in 2026 een aantal webinars te organiseren.

Beleggingsresultaten zullen in het nieuwe stelsel belangrijker worden, aangezien de beleidsdekkingsgraad niet meer als instrument gebruikt zal worden. Communiceren over beleggingsresultaten, waarbij onderscheid wordt gemaakt in de verschillende geledingen, wordt daarmee belangrijker omdat er meer schommelingen te verwachten zijn. Het verantwoordingsorgaan beveelt het bestuur dan ook aan om de effecten van de verschillende beleggingsresultaten per leeftijdscohort en per geleding voor de pensioenvermogens en (verwachte) uitkeringen goed te duiden.

Tenslotte willen wij aandacht vragen voor de technologische kloof die, mede als gevolg van de ontwikkelingen op het gebied van Artificial Intelligence, kan ontstaan in de interactie tussen de groeiende groep gepensioneerden en het fonds.

3.5.6 Integraal risicomanagement

Normenkader

Het integraal risicomanagement (IRM) is voor het fonds een essentieel onderdeel voor het realiseren van de doelstellingen, voor een beheerste, veilige en integere bedrijfsvoering en om te voldoen aan de vigerende wet- en regelgeving. Hiervoor heeft het fonds de risicohouding en het risicobeleid vastgesteld, dat periodiek wordt geëvalueerd en herijkt.

Het fonds heeft de risico-Governance ingericht volgens de “Three Lines of Defence”. De eerste-, tweede- en derdelijns verantwoordelijkheid is duidelijk onderscheiden, vastgelegd, wordt periodiek geëvalueerd en waar nodig aangepast.

Het fonds is in control bij de adequate opzet en effectieve werking van de risicomangementssystemen en heeft alle relevante risico's in het vizier. Dit ziet niet alleen toe op de financiële risico's, maar gaat nadrukkelijk (ook) over de beheersing van de strategische, operationele, compliance- en niet-financiële (ESG-/communicatie-) risico's.

Constateringen

De RC verzorgt binnen het fonds het integraal risicomanagement door middel van driemaandelijke risicorapportages en door het opstellen van opinies bij voorgenomen bestuursbesluiten. Hiermee worden commissies en bestuur ondersteund bij de besluitvorming en geattendeerd op mogelijke risico's, waardoor besluiten meer weloverwogen genomen kunnen worden. Eventuele compliance-risico's worden gemonitord door de compliance officer door middel van controle op de naleving van de gedragscode.

Vanaf 25 juni 2025 heeft het bestuur besloten dat alle bestuursleden en alle medewerkers van het bestuursbureau als insider, conform artikel 1.2 van de Gedragscode, worden aangemerkt tot en met de Wtp-transitie.

In 2025 is de RC, in aanvulling op het strategisch risicodashboard, op kwartaalbasis, gestart met het gebruik van het zogeheten PESTEL-model, waarin zowel door de RAC-functie gesignaleerde externe ontwikkelingen als de uitkomsten van het agendapunt "waar liggen we wakker van" tijdens de bestuursvergaderingen geïnventariseerd en gemonitord kunnen worden.

De RAC-functie heeft de RC aangeraden om kritisch te blijven of het fonds met betrekking tot de go/no-go besluitvorming over de Wtp alle relevante criteria op het netvlies heeft en of we hierachter staan.

In alle kwartalen heeft de RC vastgesteld, dat door de commissies geen besluiten buiten mandaat zijn genomen.

Via het jaarverslag interne audit 2025 heeft de sleutelfunctiehouder interne audit verslag gedaan van de vier gedane interne audits in 2025, waarbij 19 bevindingen zijn opgenomen op de actielijst.

Voorgesteld is om een aparte transitie Eigen Risico Beheer (ERB) op te stellen en daarmee het fonds te conformeren aan de trend die de RC ziet in de markt.

Als hoofdthema's zijn in 2025 de Wtp, Implementatie strategische kalender, ESG en DORA als grootste risico's aangemerkt. Deze zijn onder andere door middel van het strategisch risicodashboard gemonitord en waar nodig bijgestuurd. Hierbij is steeds beoordeeld of de risico's nog goed worden beheerst. Ook worden risico's integraal bekeken en beoordeeld op basis van het beleggingsbeleid en het risicomanagementbeleid. Voor risico's met een (materiële) negatieve impact buiten de risicobereidheid van het fonds worden vervolgstappen benoemd, waarvan de opvolging actief wordt gemonitord.

Oordeel

Het integraal risicomanagement van het fonds blijft zich ontwikkelen en verbeteren en is op een niveau gekomen dat er verwacht mag worden, dat alle mogelijke risico's in scope zijn en worden gemonitord. Met de toevoeging en toepassing van het PESTEL-model worden ook de laatste open eindjes in beeld gebracht ten aanzien van externe ontwikkelingen. Ook is er geconcludeerd dat de dubbelrol van de sleutelfunctiehouder RAC/bestuurslid geen belemmering vormt voor de onafhankelijke positie die de sleutelfunctiehouder RAC behoort in te nemen in het integrale risicomanagement.

Het beleid om ten aanzien van de bevindingen van DNB op het ingediende invaarsjabloon, per bevinding een reactie en oplossing te presenteren en dit niet te verwerken in een overall, nieuw invaarsjabloon, wordt door het verantwoordingsorgaan ondersteund.

Aanbevelingen

Evenals over 2024 beveelt het VO aan om tot aan de transitie en ook de periode erna heel intensief alle risico's van de overgang naar de nieuwe regeling in beeld te krijgen en te houden door de sleutelfunctiehouder RAC en de RC. Dit sluit aan bij bevinding 7 van DNB.

Het verantwoordingsorgaan beveelt aan om zo snel mogelijk alle risico's met betrekking tot de Wtp-transitie waarvoor een negatieve impact buiten de risicobereidheid van het fonds geldt, op groen te krijgen.

Misschien verdient het aanbeveling om ook voor het PESTEL-model een prioritering aan te brengen in de analyses, op basis waarvan er een strategische vertaalslag kan worden gemaakt.

De vervuller van de actuariële sleutelfunctie heeft een prominente rol in de werkzaamheden vanuit het plan van aanpak richting DNB en wij bevelen aan om de mogelijke risico's proactief te communiceren met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht tijdens de meeneemsessies in 2026.

3.6 Afsluiting

Door de vele vergaderingen en overlegmomenten is de samenwerking met bestuur en raad van toezicht intensief geweest in 2025, waarbij er door alle partijen in een goede sfeer is samengewerkt en waarbij de menselijke maat niet uit het oog is verloren. Iedereen probeert in de eigen rol te blijven en op een constructieve manier een bijdrage te leveren aan de gezamenlijke doelen van het fonds.

Het verantwoordingsorgaan vertrouwt erop dat deze samenwerking ook in de komende jaren op deze manier voortgezet kan worden.

Culemborg, 13 mei 2026

H. Oonk (voorzitter)

D. Verweij (vice-voorzitter)

J. Kirchert

M. Kuijt

A. Romijn

W. Vester